

Handreiking stedelijk waterplan ter stimulering en facilitering Gemeenten en waterschappen gaan stedelijke wateropgave realiseren

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Unie van Waterschappen (UvW) hebben een Handreiking stedelijk waterplan opgesteld. Deze Handreiking geldt als een instrument om gemeenten en waterschappen te stimuleren gezamenlijk de stedelijke wateropgave realiseren. En dat tegen de laagst maatschappelijke kosten. "Als er beren op de weg komen, is het de taak van de koepelorganisaties om die beren af te schieten."

— Jaap van Peperstraten

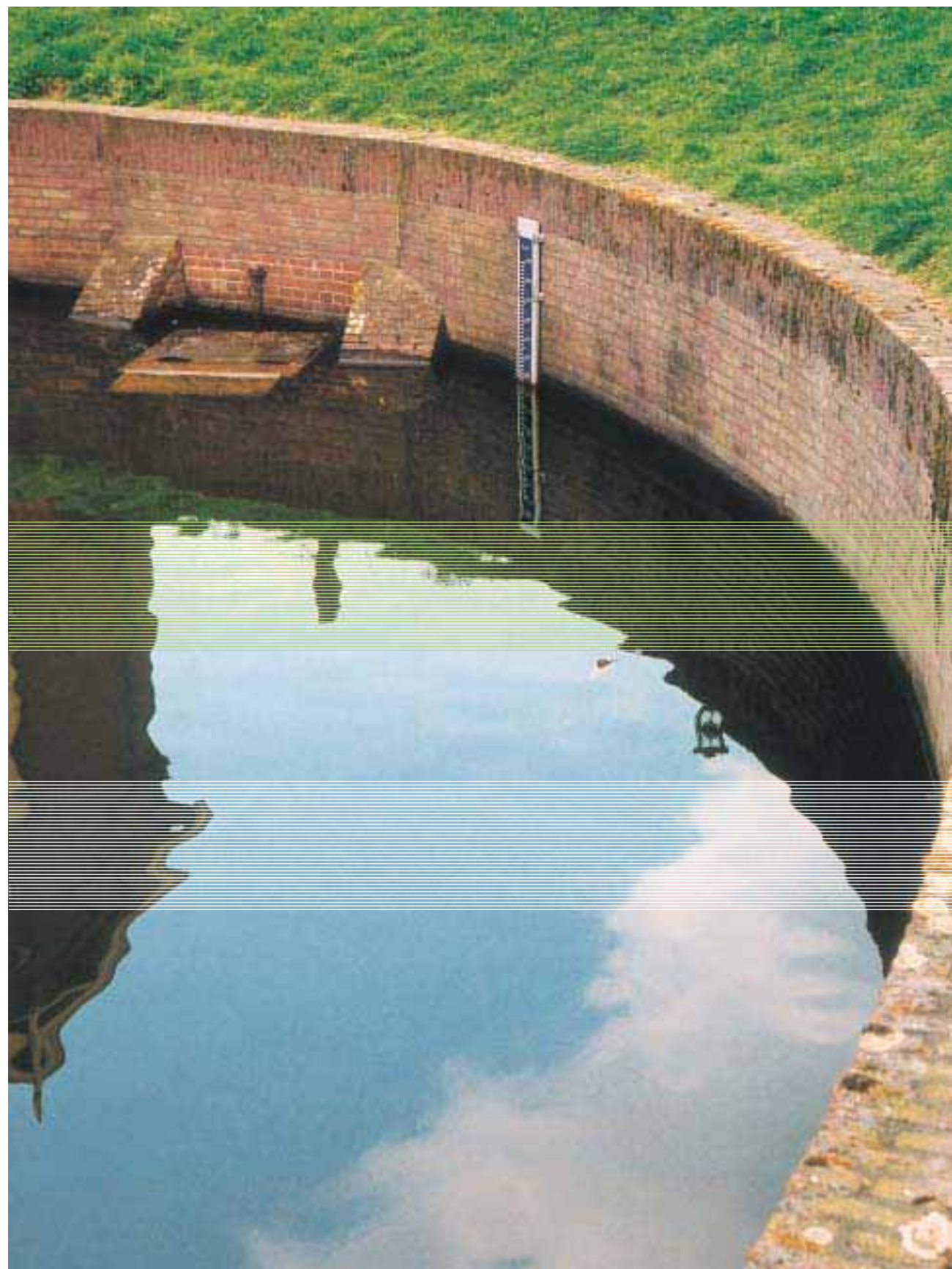
Uiterlijk per 1 juli 2006 moet de VNG aan het LBOW (Landelijk Bestuurlijk Overleg Water) rapporteren hoe de gemeenten de stedelijke wateropgave (gericht op waterkwantiteit) hebben opgepakt. Deze opgave kan een onderdeel zijn van een stedelijk waterplan. In zo'n plan leggen gemeente en waterschap vast hoe zij de problematiek ten aanzien van stedelijk water, grondwater, afvalwater en niet in het minst wateroverlast in samenhang zullen aanpakken. Deze aanpak vloeit onder meer voort uit het Nationaal Bestuursakkoord Water. Daarin staan ook afspraken over stedelijk water, met name in kwantitatieve zin. Maar het is nadrukkelijk ook de bedoeling, zoals verwoord in de rijksvisie waterketen, dat water een duidelijke plek krijgt in de ruimtelijke inrichting. Het begrip stedelijk waterplan is enigszins misleidend. Je zou geneigd zijn te denken dat alleen steden zo'n plan hoeven op te stellen, maar dat is niet waar. Iedere gemeente moet zo'n plan -in samenspraak met het waterschap opstellen. Misschien zou gemeentelijk waterplan een betere term zijn, maar dat is ook weer niet waar, want zo'n term wekt de sug-

gestie dat de waterschappen daar niets mee van doen hebben. Gemeenten en waterschappen moeten in een stedelijk waterplan juist een gezamenlijke visie verwoorden op het gemeentelijk waterbeheer, het waterbeleid afstemmen gelet op de uitgangspunten van WB21 en Kaderrichtlijn Water, en concrete afspraken maken over ambities, maatregelen, de bekostiging daarvan en de doorwerking in de ruimtelijke ordening. "Voornaamste aanleiding voor de opzet van stedelijk waterplannen vormt de wateroverlast van de afgelopen jaren", zegt Erik Kraaij, Hoofd afdeling Waterbeleid van de Unie. "Met deze handreiking zeggen we tegen gemeenten en waterschappen: ga om de tafel zitten, pak de handreiking er bij en kijk of je aan de hand daarvan afspraken kunt maken over het stedelijk waterplan. En daarin moet niet alleen aandacht geschonken worden aan wateroverlast, maar ook aan waterkwaliteit en aan grond- en oppervlaktewater. De verantwoordelijkheid van het waterschap voor het watersysteem en de verantwoordelijkheid van de gemeente voor de ruimtelijke inrichting grijpen zo diep in elkaar, dat je dat samen moet aanpakken. Dat levert ook kostenbesparing op."

— Actieplan

— De Handreiking stedelijk waterplan staat niet op zichzelf. De VNG en UvW hebben vorig jaar ook een Handreiking opgesteld voor een gezamenlijk afvalwaterakkoord. En momenteel werken de twee koepelorganisaties aan een handreiking over waterbodemp in de bebouwde kom. Dit alles neemt niet weg dat het maken van handreikingen wel een stap in de goede richting kan zijn, maar dat de feitelijk uitvoering daarna nog moet beginnen. Mark van der Werf, beleidsmedewerker waterbeleid van de Unie erkent dat volmondig: "Op basis van de Handreiking Afvalwaterakkoord is een actieplan opgesteld om de uitvoering te stimuleren. Ook voor het stedelijk waterplan stellen we een actieplan op waarmee we de vinger aan de pols willen houden. Het is zaak dat waterschappen de gemeenten aanzetten om te komen tot een stedelijk waterplan. Als er dan nog beren op de weg staan, gaan wij kijken of het een taak voor die koepelorganisaties is om die beren af te schieten." Van der Werf wijst er op dat de sfeer tussen de koepelorganisaties bij het opstellen van de Handreiking goed was. "Wij voelden elkaar goed aan, maar zoals overal,

was het hier en daar ook een kwestie van geven en nemen. De VNG vond sommige onderwerpen helemaal niet relevant voor gemeenten, terwijl wij elk onderwerp behandeld wilden zien. We zijn er uitgekomen door met modules te werken in de Handreiking. Als een module dan werkelijk niet relevant is in een bepaalde gemeente, kan daar gemotiveerd van afgeweken worden. Maar van belang is dat een stedelijk waterplan begint met een strategische visie over doelen die je in het gemeentelijk watersysteem wil bereiken. Aan de hand daarvan kun je in modulen concrete afspraken maken die altijd weer te herleiden moeten zijn tot de strategische visie."

— Maatschappelijke kosten

— Erik Kraaij: "De competentiestrijdbijl tussen de koepelorganisaties is al lang en breed begraven. Bij water heeft alles met alles te maken, maar als je het zo breed benadert, loop je vast. Met modules kun je concreet aan de slag. Ik zie het stedelijk waterplan ook als een middel om de betrokkenheid van de burger te vergroten bij stedelijk water. De gemeente kan dat plan als een instrument gebruiken om te

laten zien wat er met water mogelijk is en welke functies je daarbij tot zijn recht wil laten komen. En ik kan me voorstellen dat bij de waterschapsverkiezingen in 2008 een kandidaat zich afficheert met een waterplan en bijvoorbeeld recreatieve voorzieningen bij het water." De betrokkenheid van de burger speelt ook bij het algemene streven naar de laagste maatschappelijke kosten. Mark van der Werf: "Bij de stedelijk wateropgave ga je eerst kijken naar de knelpunten in het waterbeheer. Vervolgens naar de mogelijke oplossingen, maar iedere oplossing kost nu eenmaal geld. Het gaat er om dat je die via een kosten-batenanalyse realiseert tegen de laagste maatschappelijke kosten. Hieronder valt ook dat je al het werk in één keer probeert te regelen. Je kunt maatregelen wel gefaseerd in tijd uitvoeren, maar niet steeds een ander uitgangspunt kiezen. Dus als je vandaag het watersysteem op orde wilt brengen vanuit het oogpunt van wateroverlast, en volgende week of volgend jaar vanuit het oogpunt van waterkwaliteit ben je niet slim bezig." Met de Handreiking stedelijk waterplan is veel, maar nog lang niet alles geregeld. Aan de onduidelijkheid bij stedelijke watergan-

gen wie waarvoor verantwoordelijk is, wie moet baggeren en wie dat moet betalen, is nog geen einde gemaakt. Dit komt doordat er nieuwe watergangen zijn gegraven en doordat de betreffende wet hier en daar is veranderd. En dan is er nog een heel lastig punt: meer ruimte voor water binnen de bebouwde kom. Veel gemeenten zijn daar niet blij mee, want grond voor water reserveren kost alleen maar geld, terwijl je er ook flink aan kunt verdienen door er huizen op te zetten. Dus: wie gaat ruimte voor water betalen?

— Erik Kraaij: "Dat wordt nog een hele lastige discussie. Met de VNG zijn we hierover in gesprek. Gezamenlijk willen we richtlijnen ontwikkelen over de verdeling van de kosten. Voor bestaande bebouwing is dat best ingewikkeld, mede omdat het om grote bedragen gaat."

Als een module niet relevant is in een bepaalde gemeente, kan daarvan afgeweken worden

Mening VNG over stedelijk waterplan

— "Niet zeker dat iedere gemeente zo'n plan opstelt" Evert van der Meide, beleidsmedewerker water en riolering van de VNG, beschouwt het stedelijk waterplan als een middel om de stedelijke wateropgave in beeld te brengen. "Of iedere gemeente een stedelijk waterplan gaat opstellen, is nog maar de vraag. Conform de afspraken in het NBW kunnen gemeenten zelf die afweging maken, maar ik zie graag dat gemeenten een stedelijk waterplan maken. Of wij als VNG de gemeenten gaan stimuleren om zo'n plan

op te stellen, is weer iets anders. Ik vind dat meer een taak voor het rijk; wij zijn primair een belangennorganisatie. Momenteel zijn er ongeveer 125 gemeenten met een stedelijk waterplan en die verschillen erg van elkaar. Dat vinden wij prima; voor ons is de vorm van zo'n plan vrij. Ook de inhoud moet afgestemd zijn op de lokale omstandigheden en behoeften. Wij zien de stedelijke wateropgave breder dan alleen waterkwaliteit. Ook het droge-voeten-verhaal binnen de bebouwde kom komt vaker op de gemeentelijke agenda.

Daarnaast zal ruimte voor water steeds meer om aandacht vragen. Iedere gemeente heeft met meerdere ruimteclaims dan alleen met die van water te maken. Het stedelijk waterplan kan een structuur vormen voor ruimte voor water, waarin dan een duidelijke kosten-baten-analyse moet komen te staan. Al met al ben ik wel heel positief over het instrument handreikingen en de intensieve samenwerking met de Unie. Ik denk dan ook dat er meerdere gezamenlijke producten gaan komen."